

การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)
ของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนบน
Adoption of Good Agricultural Practices (GAP) Banana Production Technology
by Farmers in Upper Central Region

ณัฐวุฒิ จันทอง^{1*} อณธิกา เสงี่ยมใจ² และพหล ศักดิ์คะทนต์³

Nattawut Janthong^{1*}, Anthika Sa-ngaimjai² and Phahol Sakkatat³

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา 13000

²สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา 13000

³สาขาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

¹Plant Production Technology Program, Faculty of Science and Technology, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand 13000

²Environmental Science Program, Faculty of Science and Technology, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand 13000

³Department of Agricultural Development, Extension, and Communications, Faculty of Agricultural Production
Maejo University, Chiang Mai, Thailand 50290

*Corresponding author: theman_vanz@hotmail.com

Abstract

Received: December 28, 2020

Revised: October 05, 2021

Accepted: January 28, 2022

The objectives of this research were to study: 1) the characteristics of basic personal and socio-economic; 2) adoption of good agricultural practices (GAP) banana production technology; 3) factors affecting adoption of good agricultural practices (GAP) banana production technology; and 4) problems and suggestions about banana production. The sample group in this study consisted of 108 banana (GAP) farmers in Upper Central Region. The interview was used for data collection and analyzed by using descriptive statistics and regression analysis. Result of the study revealed that the respondents had a high level of the adoption of good agricultural practices (GAP) banana production technology. Factors having a positive effect on the adoption included number of year in school, income from banana planting and experiences in banana planting. The problems of banana production was found that the farmers had the most news release source problems.

Keywords: adoption, banana production, good agricultural practices

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร 2) การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมโดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอม (GAP) ในเขตภาคกลางตอนบน จำนวน 108 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีการยอมรับการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวก ได้แก่ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา รายได้จากการปลูกกล้วยหอม และประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอม ด้านปัญหาของการผลิตกล้วยหอมพบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องแหล่งเผยแพร่ข่าวสารมากที่สุด

คำสำคัญ: การยอมรับ การผลิตกล้วยหอม การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

คำนำ

จากกรอบแนวทางที่สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านที่ 2 การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในข้อย่อยที่ 2 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ เสริมสร้างฐานการผลิตเข้มแข็งยั่งยืน และส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยสู่เกษตรยั่งยืนและเป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม (Kumarboon, 2016) ซึ่งรัฐบาลได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการเกษตร ทำการส่งเสริมการผลิตพืชตามหลักเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ที่เป็นการเกษตรยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีพืชหลากหลายชนิดที่สามารถปลูกได้ด้วยวิธีนี้ ยกตัวอย่างเช่น ผลไม้ ได้แก่ ทุเรียน ลำไย สับปะรด ส้มโอ มะม่วง กล้วย และส้มเขียวหวาน (Department of Agriculture, 2009) โดยมีการขับเคลื่อนระบบด้วยระบบเกษตร 4.0 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิม ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการ และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย (Rasri, 2016)

สินค้าทางการเกษตรที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งคือ กล้วยหอม ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการส่งออกทั้งในประเทศและต่างประเทศ และจากการเปิดตลาดการค้าเสรีส่งออกสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลกในอนาคตจะต้องพบกับการแข่งขันและการกีดกันทางการค้าที่รุนแรงมากขึ้น หากยังใช้วิธีการทำการเกษตรแบบเดิมที่มีปัญหาทางด้านสารพิษตกค้างในผลผลิต อาจจะสูญเสียตลาดสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญ นอกจากนี้การนำเข้าสินค้าทางการเกษตรของโลก ได้ให้ความสำคัญทางด้านคุณภาพและความปลอดภัยมาเป็นอุปสรรคและการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศของสินค้าเกษตรเพื่อใช้เป็นข้อกำหนดในการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารจากประเทศผู้ส่งออก โดยกำหนดให้สินค้าเกษตรและอาหารต้องได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Department of Agriculture and Cooperatives, 2017) ซึ่งการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมอาจช่วยป้องกันและลดความเสี่ยงและความอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการผลิต การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และเหมาะสมต่อผู้บริโภค

สำหรับข้อกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม และวิธีการตรวจประเมินที่กำหนดไว้โดยหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก

การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลในฟาร์ม การบันทึกข้อมูล ผลิตผลผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพ และการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ทุกข้อที่กล่าวมาต้องได้รับการตรวจสอบจากภาครัฐก่อนจึงสามารถเข้าร่วมผลิตตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมได้ (Kaewduang *et al.*, 2017) และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) มีข้อดี คือ ผลิตผลที่ได้มีคุณภาพปลอดภัยจากสารเคมี และตรงตามมาตรฐานการผลิตซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดและขายได้ราคาดี อีกทั้งยังทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสุขภาพดีตามไปด้วย

ในปัจจุบันธุรกิจการผลิตกล้วยหอมปลอดสารพิษกำลังเติบโตเป็นอย่างมากในแถบภาคกลาง โดยสังเกตได้จากปริมาณการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตามความต้องการของตลาด ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี นนทบุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสระบุรี (Matichon Online, 2016) เมื่อตลาดขยายตัวมากขึ้นพื้นที่ปลูกก็ต้องเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการผลิตกล้วยหอมที่มีคุณภาพเพื่อป้อนตลาดบน เช่น ฟุตแลนด์ ท็อปส์ โลตัส แมคโคร เดอะมอลล์ ซีฟู้ดอลล์ หรือสายการบินต่าง ๆ ฯลฯ รวมถึงการส่งออกไปยังประเทศที่เป็นคู่ค้าทำให้ตลาดมีความต้องการกล้วยหอมพร้อมรับประทานต่อวันเป็นจำนวนมาก นั่นหมายความว่าช่องทางการตลาดยังเปิดกว้างสำหรับผู้สนใจปลูกกล้วยหอมปลอดสารพิษ (Online Nano Organic Farming Center, 2016) โดยในเขตภาคกลางตอนบนก็ได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกกล้วยหอมเพื่อส่งออกมากขึ้น เพื่อรองรับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการปรับเปลี่ยนอาชีพตามแผนนโยบายตลาดนำการผลิต โดยใช้แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมและแผนที่เกษตรเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก เน้นการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมสำหรับพืช (Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Agricultural Extension Office,

2016) ซึ่งมีเกษตรกรจังหวัด เกษตรอำเภอก และภาคธุรกิจเอกชน เป็นผู้เชื่อมโยงร่วมกับภาครัฐที่มีองค์ความรู้เข้ามาช่วยแนะนำในการปลูกพืชตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)

จากปัญหาผลผลิตข้าวและพืชชนิดอื่นตกต่ำในช่วงที่ผ่านมา เกษตรจังหวัดในเขตภาคกลางตอนบนได้ร่วมมือกันส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) แทนการปลูกพืชที่ประสบปัญหาต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าภายในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ และพบว่า การส่งเสริมการปลูกกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ประสบผลสำเร็จในพื้นที่นี้ เกษตรกรสามารถปลูกกล้วยหอมเป็นอาชีพหลักแทนการปลูกพืชชนิดอื่นได้ ทำให้เกษตรกรมีรายได้จนเจือจรรอบครัวมากขึ้น และยังทำให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) เพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยต้องการศึกษาการปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรและศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการยอมรับการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนบน รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตกล้วยหอมเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทำการส่งเสริมในพื้นที่อื่นที่ยังไม่มีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) หรือส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาการยอมรับการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนบน โดยมีการดำเนินวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่ผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ในเขตภาคกลางตอนบน จำนวน 108 ครัวเรือน (Office of Agricultural Research and Development Region 5, 2020) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างประชากรเป้าหมายทั้งหมด เนื่องจากมีจำนวนที่เหมาะสมกับงานวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยในปี พ.ศ. 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) ซึ่งมีการแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) มีทั้งหมด 7 ด้าน 40 ประเด็น ใช้วิธีการประเมินระดับการยอมรับ โดยกำหนดค่าคะแนนตามแบบของ Thawirat (1997) ดังนี้ 1) ยอมรับมากที่สุด แทนค่าคะแนนด้วย 5 2) ยอมรับมาก แทนค่าคะแนนด้วย 4 3) ยอมรับปานกลาง แทนค่าคะแนนด้วย 3 4) ยอมรับน้อย แทนค่าคะแนนด้วย 2 และ 5) ยอมรับน้อยที่สุด แทนค่าคะแนนด้วย 1 จากนั้นแปลความหมายด้วยวิธีนำแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ใช้ค่าเฉลี่ยกลางเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ 1) ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.68-5.00 หมายถึง ยอมรับในระดับมาก 2) ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.67 หมายถึง ยอมรับในระดับปานกลาง และ 3) ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-2.33 หมายถึง ยอมรับในระดับน้อย

ส่วนการวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) โดยการใช้สถิติอนุमान คือ สถิติการถดถอยพหุ

(Multiple regression) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด โดยเลือกตัวแปรอิสระจำนวน 12 ตัวแปร ได้แก่ อายุ (ปี) จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา (ปี) สมาชิกในครัวเรือน (คน) รายได้จากการปลูกกล้วยหอม (บาท) รายได้อื่น ๆ (บาท) จำนวนผลผลิต (ตัน) ขนาดพื้นที่ถือครอง (ไร่) ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอม (ปี) แรงงาน (คน) หนี้สิน (บาท) จำนวนของการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอม (ครั้ง) จำนวนของการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน (ครั้ง) และตัวแปรตาม คือ การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) (ค่าเฉลี่ยของการยอมรับรวม)

ตัวแปรอิสระทั้งหมดได้รับการตรวจสอบว่าแต่ละตัวไม่มีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่า 0.65 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดข้อสมมติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Prasitratasin, 2003)

ผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.80) มีอายุเฉลี่ย 45.00 ปี มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 86.10) ประมาณหนึ่งในสามจบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ (ร้อยละ 36.10) และมีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ย 8.37 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.58 คน มีรายได้จากการปลูกกล้วยหอม (ยังไม่หักค่าใช้จ่าย) เฉลี่ย 1,833,731.48 บาท/ปี มีรายได้อื่น ๆ (ยังไม่หักค่าใช้จ่าย) เฉลี่ย 35,725.92 บาท/ปี มีจำนวนผลผลิตกล้วยหอมเฉลี่ย 53.75 ตัน/ปี มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมเฉลี่ย 8.52 ปี มีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 57.59 ไร่ ใช้แรงงานในการปลูกกล้วยหอมเฉลี่ย 4.99 คน เกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินมาจาก

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 78.70) มีหนี้สินเฉลี่ย 153,280.92 บาท/ครัวเรือน เกษตรกรทั้งหมดได้รับความรู้และข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม (ร้อยละ 100.00) ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมเฉลี่ย 1.16 ครั้ง และในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนเฉลี่ย 1.60 ครั้ง

การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ที่ค่าเฉลี่ยรวม 4.64) ซึ่งจำแนกตามด้านต่าง ๆ ได้ 7 ด้าน ดังนี้ (Table 1)

1) การยอมรับด้านแหล่งน้ำ (Water sources) เกษตรกรมีการยอมรับด้านแหล่งน้ำ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.31) เมื่อจำแนกตามประเด็นย่อยต่าง ๆ พบว่า ในประเด็นตรวจสอบและวิเคราะห์การปนเปื้อนของน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.78) รองลงมาคือ ประเด็นความสะอาดและความเหมาะสมของน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.36) ประเด็นให้น้ำอย่างสม่ำเสมอเมื่อพบเห็นดินแห้งจะให้น้ำทันที มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.30) ประเด็นการให้น้ำในระบบระบบสปริงเกอร์และระบบน้ำหยด มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.15) และประเด็นการให้น้ำในระบบน้ำท่วมร่องหรือใช้เรื่อรดน้ำ มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96)

2) การยอมรับด้านพื้นที่ปลูก (Plantation area) เกษตรกรมีการยอมรับด้านพื้นที่ปลูก อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.35) เมื่อจำแนกตามประเด็นย่อยต่าง ๆ พบว่าประเด็นพื้นที่ใช้ในการเพาะปลูกควรระบายน้ำได้ดี มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.84) รองลงมาคือ ประเด็นตรวจสอบและวิเคราะห์การ

ปนเปื้อนของดินที่ใช้ในการเพาะปลูก มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.68) ประเด็นไถตากดินก่อนปลูก 5-7 วัน เพื่อช่วยกำจัดวัชพืชและเชื้อโรคในดิน มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) ประเด็นระยะปลูกที่แนะนำ คือ ระยะ 2x2 เมตร มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) ประเด็นใส่อินทรีย์วัตถุรองกันหลุมก่อนปลูก มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) และ ประเด็นขุดหลุมลึกประมาณ 20-30 ซม. และกว้าง 20-30 ซม. มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12)

3) การยอมรับด้านการใช้วัตถุอันตราย (Application of pesticides) เกษตรกรมีการยอมรับด้านการใช้วัตถุอันตราย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.92) เมื่อจำแนกตามประเด็นย่อยต่าง ๆ พบว่าประเด็นการใช้ตามคำแนะนำ หรืออ้างอิงตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร และประเด็นไม่ใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมาคือ ประเด็นเครื่องมือที่ใช้กับสารเคมี ควรล้างทำความสะอาดให้เรียบร้อยก่อนเก็บ มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.95) ประเด็นสถานที่เก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตรเป็นสถานที่ปิดมิดชิดและปลอดภัย มีการยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 4.85) และประเด็นใช้สารเคมีให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.81)

4) การยอมรับด้านการจัดการกระบวนการผลิต (Production process management) เกษตรกรมีการยอมรับด้านการจัดการกระบวนการผลิต อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.36) เมื่อจำแนกตามประเด็นย่อยต่าง ๆ พบว่า ประเด็นปฏิบัติและการจัดการตามแผนควบคุมการผลิตตามมาตรฐาน GAP มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมาคือ ประเด็นเมื่อต้นกล้วยให้ผลผลิต ใช้ไม้ไผ่ค้ำยันเพื่อไม่ให้ต้นกล้วยหัก มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.94) ประเด็นการใส่ปุ๋ยไม่ควรใส่ชิดโคนต้นมากเกินไป มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.54) ประเด็นใช้หน่อพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้

และเป็นหน่อจากต้นที่มีอายุ 1 ปีขึ้นไป มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.48) ประเด็นหากพบปัญหาแมลงศัตรูพืชจะกำจัดทั้งต้นด้วยวิธีการที่เหมาะสมและไม่เน้นการใช้สารเคมี มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.42) ประเด็นมีการกลบโคนต้นไม้ให้โคนลอยเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างรากใหม่ มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.09) และประเด็นใช้พันธุ์กล้วยหอมที่มาจากวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ มีการยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.04)

5) การยอมรับด้านการเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิต (Storage and transportation of produce) เกษตรกรมีการยอมรับด้านการเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิต อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.83) เมื่อจำแนกตามประเด็นย่อยต่าง ๆ พบว่าประเด็นขนย้ายผลผลิตอย่างระมัดระวัง มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมาคือ ประเด็นอุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายสะอาดปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตราย มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.95) ประเด็นมีสถานที่เก็บรักษาสะอาดและถ่ายเทอากาศถ่ายเทได้ดี และประเด็นสถานที่เก็บรักษาป้องกันสัตว์พาหะนำโรคได้ มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.85) ประเด็นมีสถานที่เก็บรักษาสามารถป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุแปลกปลอมและวัตถุอันตรายได้ มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.72) และประเด็นคัดแยกผลผลิตด้วยคุณภาพไว้ต่างหาก มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.62)

6) การยอมรับด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (Harvesting and post-harvest practice) เกษตรกรมีการยอมรับด้านการเก็บเกี่ยวและ

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.91) เมื่อจำแนกตามประเด็นย่อยต่าง ๆ พบว่าประเด็นเก็บเกี่ยวตามเทคนิคและวิธีการที่ถูกต้อง มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมาคือ ประเด็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวสะอาดปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของผลผลิต มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.94) ประเด็นเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะที่เหมาะสมตามเกณฑ์ในแผนควบคุมการผลิต มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.92) ประเด็นผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้วต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ ถ้าพบต้องตัดแยกไว้ต่างหาก มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.89) และประเด็นภาชนะบรรจุต้องสะอาดไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของผลผลิต มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.62)

7) การยอมรับด้านการบันทึกข้อมูล (Data recording) เกษตรกรมีการยอมรับการบันทึกข้อมูล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.82) เมื่อจำแนกตามประเด็นย่อยต่าง ๆ พบว่าประเด็นมีการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องการใช้วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ประเด็นมีการบันทึกข้อมูลการจัดการระหว่างเพาะปลูก และประเด็นมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมาคือ ประเด็นมีการบันทึกข้อมูลการสำรวจและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.82) ประเด็นมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมดิน มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.57) และประเด็นมีการบันทึกแหล่งที่มาของพันธุ์กล้วย มีการยอมรับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.53)

Table 1 Level of adoption of banana production on good agricultural practices (GAP)

No.	Adoption	$\bar{x}$	S.D.	Level
1	Water sources	4.31	0.66	High
2	Plantation area	4.35	0.67	High
3	Application of pesticides	4.92	0.17	High
4	Production process management	4.36	0.49	High
5	Storage and transportation of produce	4.83	0.26	High
6	Harvesting and post-harvest practice	4.91	0.20	High
7	Data recording	4.82	0.26	High
Total		4.64	0.37	High

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ โดยการนำเอาตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัวแปร เข้าไปในสมการแล้วคำนวณด้วยวิธีปกติ (Enter) พบว่า ค่า $F = 2.556$, Sig of $F = 0.000$ แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อยหนึ่งตัวที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม (การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติ

ทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจเชิงพหุ พบว่า $R^2 = 0.323$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 32.3 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัวแปร มีจำนวน 3 ตัวแปร ที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา รายได้จากการปลูกกล้วยหอม และประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอม ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร มีผลเป็นบวก (Table 2)

Table 2 Multiple regression analysis of factors related to farmer adoption of banana production on good agricultural practices (GAP)

No.	Variables	Coefficient (b)	t	p-value
1	Age (years)	-0.003	-0.866	0.370
2	Number of year in school (years)	0.095	2.331	0.021*
3	Household members (number)	-0.029	-0.817	0.441
4	Income from banana planting (Baht)	0.009	2.710	0.013*
5	Other income (Baht)	0.010	0.552	0.603
6	Product (ton)	-0.006	-0.589	0.543

Table 2 (Continued)

No.	Variables	Coefficient (b)	t	p-value
7	Size of land holding (rai)	0.002	0.032	0.892
8	Experiences in banana planting (years)	0.014	2.332	0.040*
9	Labor (number)	-0.155	-1.661	0.095
10	Liabilities (Baht)	-0.014	-0.134	0.811
11	Training about banana planting in last year (times)	0.222	0.055	0.321
12	Contact with the government officials and private sectors in last year (time)	-0.016	-1.701	0.073
Constant = 16.545, $R^2 = 0.323$, $F = 2.556$, Sig of F = 0.000				

*Correlation showed significant at the 0.05 level.

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตกล้วยหอม

เกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคในการผลิตกล้วยหอมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยของปัญหา พบว่าประเด็นที่เกษตรกรเห็นว่าเป็นปัญหาระดับมาก ได้แก่ ปัญหาของแหล่งเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกล้วยหอม (ค่าเฉลี่ย 4.69) เนื่องจากในปัจจุบันสื่อชนิดต่าง ๆ ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ มีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมน้อยมาก รองลงมาคือ ปัญหาเรื่องข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 4.47) เนื่องจากส่วนใหญ่ข่าวสารที่อัปเดตและเป็นปัจจุบันจะเผยแพร่ตามช่องทางของสื่อทางอินเทอร์เน็ตเพียงเท่านั้น ซึ่งเกษตรกรหลายรายยังไม่สามารถเข้าถึงข่าวสารการผลิตกล้วยหอมจากช่องทางนี้ได้ ในด้านปัญหาทางด้านน้ำ/ชลประทาน (ค่าเฉลี่ย 4.50) เนื่องจากในปัจจุบันฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล และน้ำในคลองชลประทานที่มีค่อนข้างน้อยในบางพื้นที่ ทำให้ผลผลิตของเกษตรกรเกิดความเสียหายและขายไม่ได้ราคา ในด้านปัญหายาธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.41) เนื่องจากอากาศที่ค่อนข้างแปรปรวนในปัจจุบัน ทำให้ผลผลิตกล้วยหอมได้รับผลกระทบและทำให้คุณภาพของสินค้าไม่ได้

มาตรฐานตามที่ผู้บริโภคต้องการ ซึ่งอาจทำราคาของสินค้าตกต่ำลง และในด้านปัญหาพ่อค้าคนกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.75) เนื่องจากเกษตรกรที่ขายสินค้าให้กับพ่อค้าคนกลางจะถูกพ่อค้าคนกลางกดราคารับซื้อให้ต่ำกว่าราคาที่ควรจะได้ ซึ่งก็เป็นอีกปัญหาที่เกษตรกรแทบทุกรายต้องเจอ ทั้งนี้ปัญหาด้านข่าวสารนั้น ควรได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอัปเดตข้อมูลข่าวสารให้เป็นปัจจุบันมากที่สุด ส่วนปัญหาด้านอื่น ๆ เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาเหล่านั้นเสียก่อน และหากเกินความสามารถ ให้รวมตัวกันเพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือดูแลต่อไป

วิจารณ์ผลการวิจัย

เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) อยู่ระดับมากทุกด้าน เนื่องจากเกษตรกรทุกรายได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการผลิตพืชตามหลักเกษตรที่ดีและเหมาะสมมาก่อนหน้านี้แล้ว อีกทั้งแปลงปลูกกล้วยหอมของเกษตรกรทุกรายก็ได้รับการ

ขึ้นทะเบียนจากกรมวิชาการเกษตร โดยเกษตรกรได้นำความรู้ที่ผ่านการอบรมมาใช้กับพื้นที่ของตนเอง จนเกิดการยอมรับขั้นตอนการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) และสามารถผลิตกล้วยหอมที่สะอาดและปลอดภัยส่งออกไปสู่ตลาดทั้งภายในและนอกประเทศได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanokhong *et al.* (2019) พบว่าเกษตรกรมีการยอมรับอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 อาจเนื่องจากเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะจากเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อีกทั้งการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง และมีทัศนคติที่ดีต่อวิธีการปลูกพืช GAP ดังนั้น 2 ปัจจัยดังกล่าวอาจเป็นเหตุที่ส่งผลให้เกษตรกรเกิดการยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) พบว่ามี 3 ตัวแปรที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) เนื่องจากเกษตรกรที่มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นหรือมีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษามากขึ้น มีแนวโน้มยอมรับเทคโนโลยีที่ทันสมัย และก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเองมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanthavong *et al.* (2019) พบว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีการยอมรับเทคโนโลยีได้เร็วกว่า ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาที่สูงขึ้นมีอิทธิพลต่อทัศนคติและความคิดเห็นของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรเปิดกว้างมากขึ้น มีเหตุผลและสามารถวิเคราะห์ประโยชน์ของเทคโนโลยีใหม่ได้ จึงทำให้เกิดการยอมรับง่ายขึ้น

2) รายได้จากการปลูกกล้วยหอม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) เนื่องจากกล้วยหอม (GAP) เป็นผลไม้ที่ตลาดต้องการเป็นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกกล้วยหอมส่งออกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม และทำให้เกิดการยอมรับมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Polasen *et al.* (2017) พบว่ารายได้จากการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ แสดงว่าเกษตรกรที่มีรายได้จากการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่มาก จะมีการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่มากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อย จึงถือได้ว่ารายได้เป็นแรงจูงใจในการทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่

3) ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) เนื่องจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมมากเป็นผู้ที่พร้อมพัฒนาตัวเองและพร้อมยอมรับเทคโนโลยีที่ทันสมัยใหม่อยู่ตลอดเวลา จึงมีแนวโน้มในการยอมรับมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Janpa *et al.* (2019) พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยที่มีประสบการณ์การปลูกอ้อยมาก มีโอกาสยอมรับเทคโนโลยีมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์การปลูกอ้อยน้อย

สรุปผลการวิจัย

การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ทั้งหมด 7 ด้าน พบว่าเกษตรกรมีการยอมรับในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ที่ค่าเฉลี่ย 4.64) โดยเกษตรกรมีระดับการยอมรับอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตราย การจัดการกระบวนการผลิต การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิต การเก็บเกี่ยว

และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการบันทึกข้อมูล สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ได้แก่ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา รายได้จากการปลูกกล้วยหอม และประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอม ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการผลิตกล้วยหอม พบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ที่ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยส่วนใหญ่ปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรพบเจอ ได้แก่ ปัญหาจากแหล่งเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกล้วยหอม ปัญหาจากข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน ปัญหาด้านน้ำ/ชลประทาน ปัญหาด้านภัยธรรมชาติ และปัญหาพ่อค้าคนกลาง

ข้อเสนอแนะ

1) หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ควรมีนโยบายและแผนพัฒนาเพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอม เช่น กลุ่มสหกรณ์ เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองราคาผลผลิต แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันของกลุ่มเกษตรกร และประสานงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มมีความมั่นคงและพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้น

2) กระจายข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการปลูกกล้วยหอมทางช่องทางต่าง ๆ นั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ หรือการกระจายข่าวสารในหลากหลายช่องทาง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมประสบปัญหาเรื่องแหล่งเผยแพร่ข่าวสาร และข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันจำนวนหลายราย ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการปลูกกล้วยหอมให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน

3) เกษตรกรบางรายต้องการให้มีการอบรม เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) เพิ่มขึ้น จึงอยากให้หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และสอบถามว่าเกษตรกรต้องการความรู้เรื่องใดเพิ่มขึ้น จะได้จัดอบรมได้ตามความต้องการของเกษตรกร และไม่ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ

4) ควรทำการส่งเสริมและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรรายอื่นที่ยังไม่ได้เข้าร่วมการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) พร้อมทั้งอธิบายถึงขั้นตอนการผลิตพืชตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ให้เกษตรกรทราบว่า มีผลดีอย่างไร และหากทำตามข้อปฏิบัติได้แล้ว จะเกิดประโยชน์อย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Chanthavong, I., P. Kruekum, P. Sakkatat and N. Rungkwat. 2019. Factors affecting to farmers adoption of rice production technology under good agricultural practices system at Champhone district, Savannakhet province, Lao People's Democratic Republic. **Journal of Agricultural Research and Extension** 36(2): 106-117. [in Thai]
- Department of Agriculture. 2009. **Good Agricultural Practices**. Bangkok: Department of Agriculture. 55 p. [in Thai]

Department of Agriculture and Cooperatives.

2017. **Annual Report 2016**. Bangkok:
New Thammada Press. 82 p. [in Thai]

Janpa, W., S. Aditto and P. Suriya. 2019. Factors
affecting adoption supplementary
irrigation technology in sugarcane
farming in Khon Kaen province.
Khon Kaen Agricultural Journal
47(4): 749-760. [in Thai].

Kaewduang, N., B. Yooprasert and P. Tangwiwat.
2017. Organic safe vegetables
production of good agricultural practice
of farmers in Nong Khai province. **Khon
Kaen Agricultural Journal** 45(SUPPL.1):
1590-1596. [in Thai]

Kanokhong, K., N. Rattanawan and P. Jeerat.
2019. Adoption of crop growing
methods under the standards of good
agricultural practice GAP of farmers,
Mon Ngo Royal Project Development
Center, Mae Tang district, Chiang Mai.
**Journal of Agricultural Research and
Extension** 36(1): 75-84. [in Thai]

Kumarboon, P. 2016. **Innovation diffusion
theory**. [Online]. Available
[http://www.torakom.com/article_index.
php?show&art=15](http://www.torakom.com/article_index.php?show&art=15) (October 23, 2019).
[in Thai]

Matichon Online. 2016. **The banana market is
still growing**. [Online]. Available
[https://www.technologychaoban.com/
news_detail.php?tnid=3572](https://www.technologychaoban.com/news_detail.php?tnid=3572)
(September 20, 2019). [in Thai]

Office of Agricultural Research and Development
Region 5. 2020. **2020 GAP Data**.
Chainat: Office of Agricultural Research
and Development Region 5. 227 p.
[in Thai]

Online Nano Organic Farming Center. 2016.
Organic bananas. [Online]. Available
[http://www.phikanes.com/index.php?lay
=show&ac=article&id=84](http://www.phikanes.com/index.php?lay=show&ac=article&id=84)
(September 20, 2019). [in Thai]

Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Agricultural
Extension Office. 2016. **Agricultural
Basics (Phra Nakhon Si Ayutthaya
Province 2015/2016)**. Phra Nakhon Si
Ayutthaya: Phra Nakhon Si Ayutthaya
Provincial Agricultural Extension Office.
145 p. [in Thai]

Polasen, W., T. Limunggura and
S. Khuhasawanwatch. 2017. Factors
affecting farmer's adoption of riceberry
production innovation in Suphanburi
province. **King Mongkut's Agricultural
Journal** 35(1): 11-24. [in Thai]

Prasitratasin, S. 2003. **Social Science Research
Methodology**. 12th ed. Bangkok:
Zeanching. 146 p. [in Thai].

Rasri, P. 2016. **Thailand 4.0 and Agriculture**.
Bangkok: Ministry of Agriculture and
Cooperatives. 38 p. [in Thai]

Thawirat, P. 1997. **Research Methods in
Behavioral Science and Social
Sciences**. 7th ed. Bangkok:
Srinakharinwirot University. 303 p.
[in Thai]